

Ali Osman ABDURREZZAK
Üretim Ve Tüketim Kültürü Açısından Müzik Kimliğinin Psiko-Sosyal Ve
Mitolojik Temelleri

Abdurrezzak, A.O. (2018). Üretim ve Tüketim Kültürü Açısından Müzik Kimliğinin Psiko-Sosyal ve Mitolojik Temelleri. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*. 2018/2, 33-54.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 17.05.2018

Kabul / Accepted: 16.07.2018

ÜRETİM VE TÜKETİM KÜLTÜRÜ AÇISINDAN MÜZİK KİMLİĞİNİN
PSİKO-SOSYAL VE MİTOLOJİK TEMELLERİ

Ali Osman ABDURREZZAK*

Öz

İnsanları bir araya getiren ve düzenli ritüeller, ayınlar veya törenlerdeki birleştirici etkisinin yanında özellikle günümüzde içedönüklük ve bireyselleşme sürecinde önemli bir role sahip olan müziğin geçmişten günümüze gelişmeler ve değişimler ile algılanış biçimi de değişmiştir. Müziğin bir bilim dalı olmadan önceki ilkel toplum yapısındaki yerine bakıldığında kutsal bir sesleniş ve iletişim aracı olduğu söylenebilir. İnsan sesi ile başlayan, ağaçtan ya da taştan yapılan nesnelere devam eden müziğin bir çalgı aleti ile icra edilebileceğini görülmüştür. Müzik doğa seslerinin tatbik edilmesi ile başlayan süreçte insanoğlunun önce taklit ile ve daha sonra sosyal, psikolojik, kültürel ve inançsal boyutta hayatın her evresinde varlığını sürdürebilen bir iletişim aracı olma özelliğine sahiptir. Kutsal bir görevi olmasının yanında müzik, kolektif bir bilinç ile davranışlar sergilemede de önemli bir unsur haline gelmiştir. Arkaik toplumlarda hayvan seslerini taklit ile başlayan ve iletişim aracı olarak kullanılan müziğin de bir parçası olan şamanın davulu ile raks etmesinin, gerçekleştirilen ritüellerde birleştirici role ve sosyal bir araç olma özelliğine sahip olması ile günümüzde konserlerdeki binlerce insanın bir araya gelerek sesin büyüüne kapılmaları arasında benzerlik olduğu görünmektedir. Ses, müziğin temelini oluşturması ile önem arz ederken geçmişten bugüne sese atfedilen mana ve algılanış biçiminde değişimler kaçınılmaz olmuştur. Bu çalışmada üretilen ve tüketilen müzik bağlamında müzik ve kimlik ilişkisi, müziğin sosyolojik, psikolojik ve mitolojik özellikleri incelenerek müziğin genç neslin ailesi, çevresi ile olan ilişkilerine dikkat çekilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik, kimlik, üretim, tüketim, mitolojik, psiko-sosyal, kültür.

---

* Dr. Öğrt. Üyesi / Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Bölümü / aabdurrezzak@kastamonu.edu.tr / ali-37@hotmail.com

PSYCHO-SOCIAL AND MYTHOLOGICAL ESSENTIALS OF MUSIC IDENTITY IN
TERMS OF PRODUCTION AND CONSUMPTION CULTURE

Abstract

Along with the unifying effect of people bringing them together and in regular rituals, rituals or ceremonies, the music has an important role especially in today's introductory and individualization process. It can be said that when you look at the place of primitive society before music is a scientific discipline, it is a sacred speech and communication tool. Beginning with the human voice, music has shown that it can be performed with objects made of wood or stone and a music instrument with music. The process that begins with the application of the sounds of nature has become an important element in displaying behavior with a collective consciousness as well as being a sacred task of music that has a communicative nature that allows humans to imitate first and then to survive in every aspect of life in social, psychological, cultural and religious dimensions. Beginning with imitation of animal sounds in archaic societies and used as a means of communication, in the shamanist societies shamans have not lost anything from the sound of the voice, which pioneered the gathering of thousands of people at concerts prepared today, as a social vehicle with its unifying role in rituals, it seems. While it is important to establish the foundation of sound music, changes in the way of sense and perception attributed to the present from past to present have become inevitable. In this study, the relationship between music and identity in the context of produced and consumed music, psychological, sociological and mythological features of music are examined and the relations between musician's family and its environment are drawn.

Keywords: Music, identity, production, consumption, mythological, psycho-social, culture.

Giriş

Müzik, insanları bir araya getiren ve düzenli ritüeller, ayinler veya törenlerdeki birleştirici etkisinin yanında özellikle günümüzde toplumdan soyutlanma, içedönüklük ve bireyselleşme sürecinde önemli bir role sahip olmuştur. “Biyopsişik, kültürel ve toplumsal bir organizma olan insan, var olduğu çağlardan beri algıladığı sesleri çözümleyip değerlendirmiş ve giderek sesleri bir anlatım biçimine dönüştürmüştür. Seslerle gerçekleştirilen bu anlatım sanatına "müzik" denir” (Say, 1997: 17). İletişim aracı olarak da görülen müziğin kendine özgü bir dili olduğu bilinmektedir. Her farklı müzik türü farklı dil yapısına sahiptir. Bu da müziğin dilinin evrensel olmasının yanında müzik içerisinde oluşan müzik çeşitliliğinin yerel, yöresel ya da bölgesel olduğunu ve farklı toplumlarda birbirinden uzak coğrafyalardaki müziğin ait olduğu veya olmadığı toplumları etkileme düzeyinde çeşitlilikler olduğunu göstermektedir.

Geçmişten günümüze müzik alanındaki gelişmeler ve değişimler müziğin algılanış biçiminde de değişikliğe neden olmuştur. Müziğin bir bilim dalı olmadan önceki ilkel toplum yapısındaki yerine bakıldığında kutsal bir sesleniş ve iletişim aracı olduğu söylenebilir. İnsan sesi ile başlayan müzik, ağaçtan ya da taştan yapılan nesnelere ile müziğin bir çalgı aleti ile icra edilebildiğini göstermiştir.

Eski Yunancadan gelen “musike” sözcüğü Yunan mitolojisindeki esin perileri olan “muse” sözcüğünün kökünden kaynaklandığını söyleyen İlyasoğlu (1996) müziğin ilk çağlardan günümüze insan hayatında her daim yapıcı etkisi olduğunu ifade ederken “Yunan, Mısır, Hindistan, Çin” mitolojilerinde müzik tanrı ve tanrıçalarının varlığından ve “işçi, kutlama, ağıt şarkıları” olarak sınıflandırılan müzik tarzlarının ilk kez İbranilerde görüldüğünü tespit etmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere müziğin günümüzdeki algılanışı ve işlevlerinin yakın zamanda değil çok erken dönemlerde de vukuu bulunduğu görülmektedir. Ancak işlev ve algılanışında doğal değişimler yaşanan müzik olgusu yine insan eliyle bulunduğu şartlar çerçevesinde sosyal, kültürel, ekonomik, dini ve politik etkenler itibarıyla değişim göstermiştir. Örneğin; ritüellerin tamamlayıcısı olan ritm ve sesin oluşturduğu davranış, söz ve dansın meydana getirdiği icralar ile günümüz dini ayinlerin temelindeki ortak nokta müziktir çünkü tekrar edilen ritimler ve

hareketler inancın somutlaştırılmasında, duygu ve düşüncenin davranışlara yansımada önemli etkilere sahiptir. Müziğin işlevsel olarak sosyal toplum unsurunun bir parçası olduğu görülürken aynı zamanda sosyalleşen toplumun bütününe oluşturduğu da görülür. Kadim Türklerde insan sesi müzik aletinden daha önemli bir yere sahip olduğundan “çok daha kuzeylerde yaşayan, yarı Müslüman bakışlar bile, kopuzlarına, seslerine, tellerine vurduğu monoton seslerle eşlik veriyorlardı. Yani musiki aleti, melodiye değil; hafifçe ritme eşlik ediyordu” (Ögel, 2000: 39). Anlaşılabileceği üzere saz sesin önüne geçmemektedir. Burada asıl olan sestir.

Doğa seslerinin tatbik edilmesi ile başlayan süreç insanoğlunun önce taklit ile ve daha sonra sosyal, psikolojik, kültürel ve inançsal boyutta hayatın her evresinde varlığını sürdürebilen bir iletişim özelliğine sahip olan müziğin kutsal bir görevi olmasının yanında müzik kolektif bir bilinç ile davranışlar sergilemenin de önemli bir unsuru haline gelmiştir. Tabiatın bir parçası olan insanoğlu yaşadığı dönemlere göre biçimlenerek, kazanılan deneyimler ile farklılaşmaya açık olmuştur. Duyuş, düşünüş, algı yapısındaki değişimlerin etkenleri arasında sosyo-kültürel, ekonomik gelişmişlik düzeyinin yer aldığını söylemek gerekir. Dolayısıyla gelişmişlik seviyesindeki farklılıklar ile paralel olarak birey olma ve belli bir kimliğe sahiplik durumu da aynı oranda ortaya çıkmaktadır. Müzik her toplumda o toplumun kültürel alt yapısı ve yer aldığı coğrafyanın kültürel etkileşimi bağlamında icra edilişi ve icrada kullanılan çalgılar açısından farklılık göstermektedir.

Arkaik toplumlarda hayvan seslerini taklit ile başlayan ve iletişim aracı olarak kullanılan yöntemler Şamanist toplumlarda şamanın davulu ile raks etmesine, gerçekleştirilen ritüellerde birleştirici rolü ile sosyal bir araç olma özelliğinden günümüzde hazırlanan konserlerde binlerce insanın bir araya gelmesine öncülük eden müzik, özünde yer alan sesin büyüünden bir şey kaybetmemiş görünmektedir. Ses, müziğin temelini oluşturması ile önem arz ederken geçmişten bugüne sese atfedilen mana ve algılanış biçiminde değişimler kaçınılmaz olmuştur. Jacques Attali'nin (2014) “Gürültüden Müziğe” adlı çalışmasında ölüm hariç hayatın her evresinde gürültünün varlığından bahsetmekte ve müziğin geçmişten günümüze kadarki algılanış biçimine, icrasına, icracılara, kullanılan yöntemlere, tüketim toplumunun bir parçası oluşuna, gençlerin müzik ile olan imtihanına kadar birçok konuyu farklı bir bakış açısıyla ele almaktadır.

Değişen toplum yapısı içerisinde müzik de ulusal ve uluslararası düzeyde birçok dönemden geçerek kendi kimlik yapısına uygun bir toplum meydana getirmiştir. Dönemsel değişimler ve akımlar ile birlikte tüketim toplumu olarak gösterilen modernizm ve ötesi bağlamında müziğin amacı ve görevi de hızla değişim yaşamıştır. Dolayısıyla postmodern zamanı üretmekten tüketime odaklanan bir süreç olarak gören birçok fikir adamı vardır. Örneğin; tüketimi Baudrillard (2013), “hiper gerçeklikler çağı”, Jameson “geç kapitalizmin kültürel mantığı”, Kellner, “teknokapitalizm”, Berman, “katı olanın buharlaştığı bir dönem”, Sarup, “muğlaklık dönemi”, Feyerabend “ne olsa gider”, Gellner, “aşırı görelilik ve öznelilik”, Eco, “masumiyet çağının sonu” olarak tanımlamaktadırlar. Görüldüğü üzere postmodern zaman ile gelen değişimler gerçeküstü, kapital bir mantık, teknolojik kapital düzen gibi tanımlanarak aslında kötü bir dönemin başlangıcı ve büyük bir tehlikenin varlığından bahsedilmektedir (Aytaç, 2002: 253).

İlkel ve modern kavramlar birbirine zıt anlamlar taşımaktadır. Modern toplumların kültürü olduğu gibi ilkel toplumlar da bir kültüre sahiptir. Kültürlerin dönüşümü kaçınılmaz bir olgudur. Bu dönüşüm yaşanırken her daim gelişim göstermeyebilir. İçerisinde yaşadığımız zaman uygun olarak iç ya da dış etkileşimler ile şekillenir. Bir kültüre ait yaşam şekli içerisinde milli olan ya da olmayan birçok davranış kalıpları alışkanlık haline gelirken müzik gibi bir toplumun taşıyıcı kültür olma özelliği taşıyan ögesi de kendinden olmayan özellikler ile şekillenebilir. Bu duruma kültürleşme denilirken bozulmaya yönelik bir durum için ise kültürel yozlaşma denilir. “Kültürün yozlaşması” edilgen durumdaki tüketici kültürünün oluşması tüketimin aldatmalı bir doyumdan öteye gitmediğini ortaya koymaktadır (Adorno, 2016: 75).

Bunun yanında modern ve yozlaşma kavramlarını tamamen birbirine zıt olarak görmek, yozlaştırıcı olanın modern dışı ve öncesi süreçlerde yer aldığını söylemek müziğin içerisindeki kültürü ve kültür içerisindeki müziği değerlendirmede yanlış tespitlere götürebilir. Örneğin; “ilkel müziği kültür evriminden uzak kalmış "alt sınıfların" müziği diye tanımladığımızı göre, eski uygarlıkların yüksek kültürünü yansıtan çevrelerde uygulanan müziği sanat müziği diye tanıtmamız gerektiğini” ifade eden Mimaroglu (1995: 11-12) halk müziği için; sanat müziğinin etkisinde olsa da yöntemleriyle,

amaçlarıyla sanat müziğinin katına erişmemiş olmasından dolayı yarı-ilkel olarak tanımlamıştır.

Bu görüşe göre halk müziği icra eden, dinleyen ya da bu alanda uğraş veren kişilerin ilkel bir yaşam tarzı sürdürdüğü sonucu çıkmaktadır. Halk kavramını aşağı bir kültür olarak ele alınmış olsa gerek ki sanat dışı bir sınıfa dâhil edilmiştir. Türkülerin sanat dışı olarak görülmesi kabul edilemez. Müziğin her dalı bulunduğu kültür coğrafyasında farklı kesimlere hitap edebilir. Diğer sanat dallarından farklı olarak “müzik, geleneği ve ses dünyasını içinde büyük bir dinamizmle değerleri, tarzları, biçimleri ve kendi müdahalelerini eğitilmiş müzik dünyasından halk müziği dünyasına ve tersi yönde sözel gelenekten akademik geleneğe taşımayı başarmıştır” (Fubini, 2014: 41). Geleneğe dayalı müziğin yerine bir başka müzik türü gelip, öncesini tamamen yok etmez, aksine müzik dikey ve yatay biçimde etkileşimde bulunarak geçmişten geleceğe bir kültür aktarımcısı olma özelliği yanında kültürleşmenin de sağlandığı bir sanat dalı olma özelliği taşımaktadır.

Müzik türleri bir toplumun simgesidir. Türk milleti için Türk halk müziği ve sanat müziği imgesel özelliğe sahip ortak bir dil özelliği taşımaktadır. Günümüz müzik tarzları bu iki dalın türevleridir ve bu doğal bir süreçtir. Bu çalışmada müzik tarzlarını yok saymak yerine, var olan bir gerçeğin altında yatan psikolojik, sosyolojik, mitolojik temeller üzerinde çıkarımlarda bulunulmaya çalışılacaktır. Bu vesileyle Anadolu coğrafyasında icra edilen müziğin özellikle genç kuşak açısından nasıl bir işleve sahip olduğundan hareketle, gençlerin üzerinde yarattığı psiko-sosyal etkilerin sonucuna göre bir takım önerilerde bulunularak müziğin yaşayan bir olgu olduğunu kabul edip ötekileştirilmeden gerçekçi bir bakış açısıyla değerlendirme yapmaya çalışılacaktır.

Müzik ve Kimlik Olgusu

Kimlik, bireysel ve toplumsal olarak ikiye ayrılır. Farklı disiplinler kimliği farklı şekilde tanımlayabilirler. Bireysel kimliğe sahip kişi toplumda verilen görev ve sorumlulukları yerine getirmek için farklı bir kimliğe daha ihtiyaç duymaktadır. Bu kimlik karmaşası sosyal bir varlık olan insan için zaruri bir olgudur. Bir toplumun vatandaşı olduğunu gösteren kimlik sahibi “birey toplumsal kimlik aracılığıyla yaşam pratiklerine katılır” (Özdemir, 2001: 108). Genel itibarıyla “kimlik varlığın kendi kendisini tanımlaması”

olduğu görüşüne sahip Güvenç'in (1994: 9) ifadesine göre bireyin sosyal statü ve rollerinin değişimi ile kimlik değişimi de yaşayabileceği söylenebilir çünkü bireyin toplumda aidiyet duygusu refleksi ile dâhil olmak istediği sosyal kurumlar ya da ortamlar kendi iç dinamiklerinde yer alan birtakım kurallara uyulma ihtiyacını doğurur. "Modern kimliklerin, geçmişin sınıflı toplumlardaki kategorik ayrımlardan daha akışkan olduğunu söylemek âdet haline gelmiştir. "Akışkan" kelimesi uyum sağlayabilen anlamına gelebilir" (Sennett, 2008: 77).

"Verilmiş statünün çoğu zaman geleneksel toplumlarda yaygın" olduğu ifadesine günümüz penceresinden bakıldığında durumun aslında değişmediğini söylemek mümkündür (Turner,2000:14). Toplum içerisinde ün kazanmış kişiler toplum tarafından saygı ve sevgi görebilir, taraftar bulabilirler. Dolayısıyla bir statüden bir üst statüye geçme durumu toplumun vermiş olduğu destek ile mümkün olur. Kadim kültürlerde içtimai hayat içerisinde farklılık yaratan bireyler genellikle doğüstü güçleri olduğuna inanılan, farklı mistik güçlere sahip olduğu düşünülen kişilerdir. Günümüz çağında ise bu durumu sanatın müzik alanına uyarlısak toplumun peşinden gittiği, desteklediği, fan kulüpler oluşturduğu müzisyenlerin sahip olduğu statü kendilerinin elde ettiği değil toplumun vermiş olduğu bir statü özelliği taşımaktadır.

"Müzik artık ne kutsallık, ne de gösteri ihtiyacını karşılamaktadır, bir kimlik ihtiyacına dönüşmüştür. Artık müziğe talep yaratmak, arzuları ona göre yönlendirmek ve müzik üretme imkânları sağlamak gerekmekte" olduğunu ifade eden Attali (2014: 125) özellikle müzik ve kimlik ilişkisine dikkat çekmiştir. Müzik ve kimlik etrafında oluşan meselelerin kökeninde kültür yer almaktadır çünkü "kültür kimliği belirleyen asli unsurdur" (Kalafat 2012: 102).

Bunun yanında müziğin yatırılmasının amacı olarak talep oluşturmak ve istekleri oluşturulan müziğe yönlendirmek sosyal kimlik oluşturmaya yönelik bir durum olarak nitelendirilmiş görülmektedir. "İnsan, içinde yaşadığı toplumun milli, dini, siyasal, ekonomik değer yargılarının bir ürünü olmaya yönlendirilmektedir. Yani toplumsal üretim araçları, belli kimliklere sahip insanlar üretmektedir. İşte bunlar "giydirilmiş kimliklerdir" (Aşkın, 2007: 216). Bireyin sahip olduğu kimliği çevreleyen bir kimlik olgusundan da söz edilebilir. Müzik türleri icra edilen ortamı kendine göre

şekillendirerek, performansı ve katılımcıları aynı doğrultuda dönüştürmektedir. Örneğin; türkünün icra edildiği ortamlardan biri olan türkü barların geleneksel yapıya göre düzenlenmesi ve icracının performansına göre müşterilerin eşlik göstermesi bağlamın birey davranışı üzerinde yarattığı etki olup bireysel kimliğinin dışında var olan sosyal kimliğin bir göstergesidir. Sahip olunan statü her ne olursa olsun aynı tür müziği dinlemek için bir araya gelen insanlar müziğin büyüsel gücü ve birleştirici özelliği ile tanışırlar. Müzikal rollerin değiştiğini ifade eden Ridley (2007: 12) müziğin ilkel toplumlardaki ritüellerin icrası ile günümüz ayin ve törenlerinden farklı olduğuna dikkat çekmiştir. Müziğin geçmişteki aynı amaç doğrultusundaki rolü ile günümüzdeki rolü arasındaki farklılık müziği algılayış, müzikal tonlar üzerindeki değişim meydana getirmiştir.

Üretilen Kimlik ve Tüketilen Müzik

Tüketimin ekonomik, sosyal, kültürel bir olgu olduğunu ifade eden Orçan (2008: 24) “kimlik üzerinde etkin olduğuna” da dikkati çekmiştir. Tüketim ve kimlik ilişkisi tüketmeyi bir kültür haline getirerek tüketen kişinin kimliğinde de önemli etkilere sahip olmaktadır. Zaman içerisinde bireylerin dışında kimlik yapılanmalarına neden olan faktörler meydana gelmiştir. Bunların başında üretimden çok tüketimin bir ihtiyaç olarak hayatın bir parçası olduğu algısı gelmektedir. Böylece her alanda tüketmek kültürün tüketilmesini de içerisine almıştır.

Modern öncesi, erken ve ileri modern dönemlerdeki kimlik oluşumuna bakıldığında kimlik gelişimi sürecinde bireylerden toplum değerlerini benimsemeleri için beklenti içerisine girilmiş ise de bireyler tüketim kültürünün hızlı değişimine ayak uydurarak, başkalarının memnuniyetini sağlama yönünde bir dönüşüm yaşamışlardır (Atak, 2011: 191-192).

“Tüketici kimliği vasıtasıyla oluşan bu sosyalleşme biçimi, tüketici gruplarının seri olarak üretmesi, daha dün bir var olma kanıtı olanın bu şekilde kenara itilmesi, bütün bunlar müziğin çerçevesini fazlasıyla aşmaktadır. Kot ile birlikte giyim modasının bir üniformaya dönüşmesine tanık oluruz. Bir de kendini kaptırmış çocukların, fareli köyün kavalcısının sesini izler gibi utanmaksızın her yerde birbirinin kopyası olarak boy göstermesi” tek tip müzik türünün oluştuğunu ve bu vesile ile genç neslin dinlediği ve peşinden yürüdüğü müziğin değil peşinden yürütüldüğü müzik tarzının ve kültürünün meydana getirildiği söylenebilir (Attali, 2014: 128).

Popüler kültür ve gençlik üzerine yapılan çalışmalarda özellikle üzerinde durulan müzik ve tarz ilişkisinin önemli bir yapıya ve işleve sahip olduğu ortaya konulmaya çalışılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası “yeni düşünsel hareketlerin de etkisiyle gençler, kendilerine has giyim, kuşam, karşılıklı ilişki biçimleri, jargon ve müzik biçimlerini paylaştıkları ve yetişkin dünyasının bileşenlerine karşıt görünümde bir kültürel grup oluşturur” (Çerezcioğlu, 2014: 24). Bu tür gurupların takip ettikleri ve dâhil oldukları müzik türü isyanı, şiddeti, sert ritim ve coşkulu icraları ile Rock müzik gurupları olmuştur. Bu müzik türünün de getirdiği birtakım kurallar arasında belli başlı giyim şekli, saç stili ve aksesuarlar diğerlerine karşı bir kimlik meydana getirmenin ve görsel iletişim kullanarak sözsüz mesaj vermenin bir diğer şeklidir.

Her birey kişisel kimliğe sahiptir ancak sosyal kimlik bireyin dışında gelişen bir olgudur. Bireylerin toplumsal sınıflara karşı dışlanması ya da kabul edilişi kendi bakış açısı, alışkanlıkları, kişisel özellikleri, tercihleri ile ilişkilidir. Belli bir grubun üyesi olma isteğinde olan bireylerin yalnız başına yaşam tercih eden bireylerden daha fazla olduğu açıkça görülebilmektedir. Böylesi bir tercihin sebebi ne olabilir? Hayatın sunduğu ihtiyaçlar arasında belki de en önemli olanlar arasında yer alan bir sınıfa ait olmanın getirdiği güven duygusu yer alabilir. Bu konuda Hewstone vd. (1996: 57) “Bilişsel tasarruf” kavramını kullanmış ve “aşırı bilgi yüklemekten kurtulma yöntemi” olarak açıklamıştır (Akt. Demirtaş, 2003: 133). Bireyin tek başına karar verme, hareket etme, paylaşma, kendini garantiye alma, özgüven sağlama, ait olduğu sınıfın iç dinamikleri ile hareket edebilme gibi davranışlar çok yönlü bir düşünce yapısının meydana getirdiği sosyal bir refleks olarak görülmektedir.

“Çeşitlilik esası, gençliği kendi kültürüyle, kendi kahramanlarıyla ve kendi kavgalarıyla var olan ayrı bir toplum haline getirir. Ona gelecekteki tüketici vazifesini öğretir: usullere boyun eğmek, diğerinin arzularını istemek, dünyadaki her şeyi sahiplenmeye çalışarak grupla bütünleşmek ama yetişkinlerden kendini ayırmak için de yeninin peşinden koşmak. Müzik artık ilişkidir; yani sadece gurupların yetişkinlere karşı gençlerin bir araya gelmesini sağlayan bir gösteri ya da kişisel bir farklılaşma fırsatı değil” diyen Attali (2014: 127) seçeneklerin fazlalığı kaliteli olan ya da olmayanın tercihini belirlemek için değil tüketimin artmasını sağlayan gençlerin kendilerini

güvende hissetmeleri için biçilmiş duyguları sağlayan bir durum halini aldığına dikkat çekmektedir.

İnsanlık tarihinin her evresinde özne ve nesne konumunda olan müzik aslında topluma şekil veren ve toplum tarafından şekillenen bir özelliğe sahiptir. Bu bağlamda müzik “bestecisi, seslendiricisi ve her çeşit tüketicisi ile toplumsal bir görünüme sahiptir” (Günay, 2006: 21).

Bunun yanında “gençlerin satan ürünleri aldıklarını, ilanların satışları hızlandırdığını, satışlarda Top5 Top10 gibi en çok satanlar listesi (hit-parade) öneminin keşfedilmesi uzun sürmemiş, bu konuya da yatırım yapılmaya başlanmıştır. Bu döngüyü yıldızlar döngüsü izler ve çark giderek büyür” (Göher,2007: 308). Gençlere yönelik müzik piyasası içerisinde hangi müzisyen ve müzik parçasının sürekliliğinin olduğu suni mutluluklar yaşayarak ve yapay “En” ler (en çok dinlenen, en çok satan v.b.) oluşturularak sağlanmaktadır.

Müziğin Psiko-Sosyal Temelleri

Hayatın içerisinde müzik, bireyleri yalnızlığa ya da gruplaşmaya itebilir. Müziğin içerisinde farklı bir yaşam alanı oluşabilir. Müzik; sevinç, üzüntü, isyan, melankoli, dinginlik gibi duyguları harekete geçirebilen ya da bu duygular ile örtüşen müzik çeşitlerinin dinlenmesi veya icra edilmesine zemin hazırlayan alternatif bir hayat kaynağı özelliği taşımaktadır.

“Logogenik” ve “pathogenik” olarak müzik yoluyla anlatımı iki kavram altında anlatan Sachs söze bağlılık ve bağlı olmama durumuna göre müziğin bağlamsal işlevine dikkat çekmektedir (Say 1997: 29). Logojenik kavram sözün hâkimiyetini anlatırken pathogenik sözden farklı duyguların aktarımı için kullanılmaktadır.

Pathojen “hastalık oluşturan” anlamına gelmekte olup sesin özellikle öfke, kızgınlık, gerginlik durumlarında olması gerekenden farklı ve olağan bir şekilde üretimi sonucu pathojenik olarak adlandırılmaktadır. Logojenik ise köken itibarıyla yunanca “dil, söz, işaret” anlamına gelen Türkçede “deyi” sözcüğüne karşılık gelen logos kavramdan türemiş ve sözün en basit halde aktarımından türemiş bir sözcük olarak karşılık bulmaktadır (TDK, 1988: 576). Müzik psikolojik işlevlerin yanında sosyo-kültürel, politik, ekonomik ve dinsel alanlardaki işlevleri ile de başat bir özelliğe sahiptir. “Bağımsızlık kazanmalarına imkân tanıyan yeni ekonomik gelişmenin rahatlığıyla, ilk kez

büyüklerin denetimi olmaksızın dans etmek, flört etmek, baştan çıkarmak için müziğe ihtiyaç duyarlar” (Attali, 2014: 125-126).

Günümüzde topluluğu oluşturan bireyler aynı topluluğun içerisinde yalnız kalmayı ve tek başına müzik dinlemeyi tercih eder olmuştur. Müzik dış dünyadan soyutlanma aracı olarak vazife görürken işlevsel açıdan sosyalleştirme özelliğinden bireyselleştirme özelliğine doğru bir dönüşüm yaşamıştır. İçine kapanık, paylaşımı elektronik ortamdaki paylaşımlardan ibaret olduğunu içselleştiren, kendi akran toplumunda saygı duyulmak, bir statüye sahip olmak isteyen nesiller için “müzik artık şiddetin yönetilme ayini değil, ebeveynlerin kültürel bağlarını gitgide daha erken yaşta koparan gençlerin bütünleşme, yetişkinliğe geçme sürecidir” (Attali, 2014: 128). Davranışların kontrolünde müziğin bir işlevi olduğu teorisi genç neslin müzik dinleme, müzik icra etme, müziği sevme gibi eylemleri hakkında önemli bir bilgi vermektedir.

Müziğin nerede, nasıl dinleneceğinin kararı ile birlikte müzik türü de önem arz etmektedir. Müzik bir isyan aracı ya da otoriteden kurtuluşun sembolü olarak kullanılabilir. Aile baskısı, okul baskısı, hayat şartları gibi etkenler için sığınak olarak kullanılan müzik, altında toplanılacak bir şemsiye görevi yapabilir. Çocuklar ve gençler arasında yükselen şiddet eğilimlerinin sonucunda değerler eğitimine ihtiyaç duyulduğunu belirten Şimşek (2015: 96) müziğin de saygıyı, sevgiyi, ahlaki düzenleme rolüne dikkat çekmiştir. Bireysel olarak müzik ile baş başa kalan gençlerin birlikte hareket ederek güç kazanacakları düşüncesi ile aynı tür müzik dinleyen gruplara dâhil olarak bireysellikten kurtularak mekânın ve zamanın isteğini şekilde tek tip müzik severler topluluğu meydana gelmektedir. Kitlesele bir hareket olarak düşünebileceğimiz bu davranış istemsiz olarak da gerçekleşebilir. Performansın gereği olarak şahıs kadrosunun zevklerine uygun hareket etmek belli bir toplumsal camiaya kabul edilebilmenin önemli bir kuralıdır. Rock müzik sevenlerin arasına dâhil olabilmek için yaşam şeklinin değişiminden ziyade görünüş ve düşünüş tarzında da değişiklik oluşması gerekmektedir. Dönüştürücü bir güç olan “müzik her yerde zenginlik, tasasızlık ve özgürlük işareti haline gelir”(Attali, 2014: 129).

Müzik, duygu ve davranışlar üzerine etki etmektedir ve “ses sanatı, her şeyden önce duyuusal bir haz üretme eğilimindedir; bu duyuusal haz bir sona varmadan kendi içinde tükenir, ne bir bilinç üretir ne de herhangi türden bir

bilgiyi aktarır ya da ifade eder” (Fubini, 2014: 29-30). İşlevsel açıdan bakıldığında eğlendirici, rahatlatıcı özelliğinin yanında öfkenin, mutluluğun, protestonun, hüznün, acının, özlemin, umudun anlatılmasında bir araç olma özelliğine sahiptir. Bunun yanında “müziğin ikna edici, cezp edici ve baştan çıkarıcı etkisi” insanın duyu ve düşünce değişikliği yaşamasına neden olabilir (Dönmez ve Kılınçer, 2011: 112).

Duygusal geçişlerde sınımlanacak liman misali bünyesinde her kişiye özel farklı bir dünyanın kapısını aralayan müzik tür olma özelliği taşımaktadır. İşlevsel açıdan ruhun daralması ya da rahatlaması durumlarında rehber olma özelliğine sahip müzik “büyünün ve ritüelin hayati bir parçası olmakla kalmamış, aynı zamanda sözlü kültürün önemli akılda tutma stratejilerinden biri olmuştur”. (Dönmez ve Kılınçer, 2011: 102). Dinsel ve ayinsel açıdan da tamamlayıcı bir özellik taşıyan müzik, sanat dalının bir türü olmadan evvel sözlü kültürün saklanması, yayılması ve aktarılmasında önemli bir role sahip olmuştur.

Performansın icranın yapıldığı mekân, bağlam ve dokuya bağlı olduğu göz ardı edilmeksizin, icranın her aktarımında değişebileceği ve zihinde tutulmayı kolaylaştıran formüller ile de sözlü gelenekte icracının aktarımını kolaylaştırmaktadır. Aynı zamanda mekân icrayı şekillendiren yegâne unsurlar arasındadır. İnsan bulunduğu sosyal ortama göre farklı duygular içerisine girerek icracı ve icradan etkilenebilir. Psiko-sosyal açıdan bakıldığında mekânın performans ve icraya katılanlar üzerinde etkisi büyüktür.

Bunun yanında mekân ve kimlik ilişkisi arasında önemli bir etkileşim yer almaktadır. “Mekân kendi gibi olanlar ile ortak yaşam sürdürdüğü hacimsel bir kimlik tanımlamasıdır” (Asiliskender, 2004: 74). Diğer bir deyişle bireysel kimliğin sosyal ortamda farklılaşması, aynı ortamdaki kişilerin benzer kimliklere bürünmesi, aidiyet duygusu ile birlikte şekillenen bir olgudur. “İnsanlık, çok uzun ve hayati değerdeki bilgelik hazineleri olan ürünlerini akılda tutmak adına değişik stratejiler geliştirmiştir” (Dönmez ve Kılınçer, 2011: 102).

Bu strateji destan, atasözü, bilmece gibi sözlü kültür ürünlerinin yanında müzik icrası içinde kullanılmıştır. “Özel bir teknik” kullanılarak “gösterdikleri performans” da seri düzmeler gerçekleştirildiği” destan icrası için yapılan bir tespit iken müzik performansı içinde geçerli sayılabilir (Lord,

2000: 17). Çünkü destan icrasında yer alan tekrarlar, hece ölçüleri ve motifler icra edilen müziğin yapısında da yer almaktadır. Diğer bir deyişle destanı metinden bağlama taşıyan unsur performansı ortaya koyanın müzikal icra yeteneği ve özelliğidir.

“Müziğin ne tür duygular ifade ettiği, insanın bu duyguları nasıl algıladığı, müzikteki duyguların insan duygulanımını nasıl harekete geçirdiği gibi konular temel odak noktaları kabul edilse de, günümüze değin yapılmış disiplinler arası araştırmalarda ciddi bir alan genişlemesi olduğu görülür” (Erdal, 2009: 188). Diğer bir deyişle müzik dinleme ihtiyacı, müzik türü, müziği tercih sebebi ve cinsiyet, müziğin bilişsel gelişime yararı, müzik ve melankoli, müziğin ruhsal etkisi gibi ilişkiler günümüz müzik tercihi ve tüketilen müzik kültürü ile genç kuşak arasındaki ilişkiye dikkat çekmektedir. Özellikle sözden çok müziğin öne çıkması bestelenmiş ve yeniden yorumlanmış müzik parçalarının müzik türleri arasındaki geçişine imkân sağlamıştır. Yeniden yorumlanan müzik parçaları yaş ve cinsiyet farklılıklarını da ortadan kaldırmış popüler kimliğin sunduğu imkânlar ile bir türkü pop müzik alt yapıtları ile yeniden yorumlanarak genç neslin beğenisine sunulmuştur.

Bu durumun olumlu ve olumsuz özelliğine dikkat çekmek gerekmektedir. Genç neslin dinlediği türden müzik türü içerisine türkülerin uyarlanması ile ilgiyi çekmek olumlu bir özellik iken dinlenen türkünün kendi formundan farklı, müzikal özelliğinden uzak bir biçimde kaynak kişi ve derleyen kim olduğuna dikkat çekilmeden müzik endüstrisinin bir parçası haline gelmesi ise olumsuz özellik taşımaktadır. Müziği iyi ya da kötü olarak nitelendiren Platon “geleneğe ithaf edilmiş” müziği iyi, “zamane müziğe” ise kötü olarak nitelendirmiştir (Fubini, 2014: 66).

Müziğin psikoloji üzerine etkileri olduğu gibi eğitsel rolünün de olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bir konserde dinleyici olarak gelen kişi dinlediği parçanın coşkulu ya da hüznünlü olmasına göre farklı ruh haline girer ve icra edilen parçanın büyümesine kapılarak aslında kendi coşkusu, acısını, hüznünü, korkusunu yaşadığı söylenebilir. Bu durum Aristo'nun Poetikasında yer alan sahnede ve izleyici ya da dinleyicinin sözsüz iletişimi ile katılımcının gerçekleştirilen icra ile empati içerisinde olabilmesi şeklinde yani “katharsis, temizlenme, tutkuların arınma” kavramı ile karşılık bulur (Aristoteles, 1987: 102). Günümüz müziğinin icrasında, dinleyen ya da

izleyenlerin psikolojik açıdan yaşadıkları ruh haline göre rahatlama yaşadıkları ya da öfkeye, hüzne kapıldıkları müzik türleri olabilir. Bu duygulardan uzaklaşmak için başvuru müzik bir tür arınma olarak değerlendirilebilir.

“İnsanlar müziği kişilerarası ilişkileri geliştirme, kendi ruh hallerini düzenlemenin bir yolu, bireysel bir kimlik duygusunun oluşturulmasında ve geliştirilmesinde kullanılır” (Hargreaves vd., 2002: 5). Müziğin dinlendiği mekân da insanın psikolojisine ve sosyal davranışlarına etki etmektedir. Birey kendine özgü kimliği dinlediği müzik ile oluştururken sahip olduğu kimlikte dinlediği müziğe etki yapmaktadır. Bireysel kimliğini yansıtan müzik çeşitliliğinin artması ya da müzik tercihinin 354değişmesi sosyal kimlik olgusu bağlamında değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Bazı durumlarda hiç de tercih edilmeyen bir müzik türünü dinlemeye iten nedenler arasında ortama uygun hareket etme ve sosyal kimliğe bürünme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Müziğin Psiko-Mitolojik Temelleri

Psiko-mitolojik kavramı bağlamında dünya mitolojisinde ki müzik, tanrı ve tanrıçalarını değil müziğin tarihsel süreçte bulunduğu coğrafyaya göre şekil aldığı ortaya konulacaktır. Sosyal yaşam biçimi ve insan psikolojisine etkilerine değinilerek mitoloji ile psikolojinin ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. “İnsan müzikle yalnızca iletişim kurmakla kalmamış, müziği psikolojik sorunlarını gidermek için de bir yardımcı araç olarak kullanmıştır” (Cengiz, 2011: 375).

Kimlik; coğrafi, ekonomik, sosyolojik, psikolojik, kültürel açılardan farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Bireysel kimlik haricinde bireylerin giydikleri farklı kimlikleri de mevcuttur. Bu durum sosyal ve çevresel faktörlerden kaynaklanabilir. Bunun yanında inanç ve varlık algısı kimlik oluşumunda önemli rol oynar. Örneğin; bir kabile üyesi için tabiat olaylarının olağanüstü olduğuna dair algılanışı mistik güçlerin ve ruhların hâkimiyetinde bir kozmosun olduğu yönündeki inancı meydana getirmektedir. Bilim çağından önce insanın tabiat ruhlarına karşı olan inancı tanrı kavramını da beraberinde getirmiştir. Bu düşüncenin oluşması korku ve kaygı gibi duyguların ardında yatan güven ve saygı hislerinin bir yansımasıdır. Bilim ve mitler ile ilgili olarak Bilgin Saydam “bilimsel gelişmeler ve 'aydınlanma' mitolojinin dışında oluşumlar değildir: Mitolojinin içindedir” yargısına

varmış ve geçmişteki mitolojik anlatıların yerine “-id (alt-ben), ego (ben), süperego (üst-ben), self (kendilik) ... gibi, büyük patlama (bigbang), evrim (evolüsyon), soğuk füzyon, paralel evren, karadelik (blackhole) gibi, en az öncülleri kadar öyküsel ve mitolojik” olan modern anlatılar aldığını ifade etmiştir (http://psikomitoloji.com/wordpress/wp-content/uploads/2016/11/psikoloji17112016.pdf /E:T: 03.04.2018).

“Mitler, insan türünün binyılları kapsayan gelişimini kültürel düzlemde aktarırken, insan bireyinin ana rahminden mezara (ve ötesine) sürdürdüğü yaşam yolculuğunun serüvenine de değinmiş olur” diyerek mitlerin insan hayatı boyunca varlık öncesi ve sonrasına kadar doğanın ve yaratılışın algılanışı ve yorumlanması ile donatılan bir olgu olduğuna ışık tutmaktadır. “Bu yolculuk, bilincin, kendisini saran ayrışma-öncesi 'bilinçsiz' ayrışma (varoluş) kavgasıdır (http://psikomitoloji.com/wordpress/wp-content/uploads/2016/11/psikoloji17112016.pdf /E:T: 03.04.2018).

İnsanların farkında olmasalar da tarihte en fazla aradığı ve ilgilendiği şey mitlerdir (Roszak, 1995: 170). B.Saydam’ın aktardığı bu ifade demitik zamanın ve kahramanların artık olmadığı bir zamanda yeni mitolojik unsurların ortaya konulduğuna dikkat çekilmektedir. Yeni imajlar, moda, yaşam şekli farklı algılayışlara neden olmuş ve bilinçsizce olsa da idol diyebileceğimiz şahıslar etrafında bir mit yaratılmıştır. Bir sanatçının etrafındaki sevenleri sanatçının maddi ve manevi doyum kaynağı olurken taraftarları da sevdikleri sanatçının günlük ve genel yaşantısını yakından takip etme isteği duymaktadırlar. Aynı giyim tarzı ya da aynı yaşam şekline sahip olma isteği ile en azından onun gibi giyinmek ya da sanal ortamlarda ve canlı performanslarda destekçisi olma arzusu içerisine girmektedirler.

“Müzisyenler ve yorumcular artık iki sınıfa ayrılırlar: Bir tarafta kendilerini sadece uzaktan görebildiğimiz konserlerde yıldızlaştırılmış insan şeklinden çıkarılmış, oluşturulmuş, baştan yaratılmış, virtüözlük saflığı içinde tanrılaştırılmış, dijital tekniklerle abartılmış tekrarcılığın yıldızları; diğer tarafta müziğin memurları”(Attali,2014: 132-133). Bir müzisyenin özel hayatını, giyimini, yemek alışkanlığını, hobilerini vs. takip etme arzusunda olan taraftarların bir gruba ait olabilme isteği ile kendi yalnızlığından kurtulma çabası sonucunda meydana gelen olgu modern zamanın ürettiği mit olarak da adlandırılabilir. Müzik ve inanç boyutunda önemli bir veri olarak düşünülebiyecek bu tür takıntılı davranışların psiko-sosyal açıdan bazı

boşlukları doldurmak için bir kaçış olduğu görülmektedir.

“Müziğin şu veya bu şekilde varlığı, bir başkasının varlığı, ikinci hayat sigortasıdır” tarzındaki ifadesi müziğin birleştirici, bütünleştirici özelliği gibi olumlu bir bakış açısından ziyade günümüz müzik algısının yapıcı ve zorunlu olarak yalnızlıktan kurtulabilme çabasının bir sonucu olduğu görüşünü ortaya koymaktadır (Attali,2014: 36). Türk kültürü bağlamında bakıldığında geleneksel müzikli toplantılar arasında yer alan yaren, barana, sıla gecesi, ferfene gibi sohbet ortamlarındaki müziğin işlevi ile günümüz gençliğin içerisinde bulunduğu müzik dünyası arasında müziğin değişen işlevleri açısından büyük bir fark olduğu ifade edilmelidir.

“Sözlü toplumlardaki kelimelerin büyük bir güç simgelediği” özellikle arkaik toplumlara nazaran sözün önemli olmadığı melodinin baskın geldiği bir müzik kültürü içerisinde teknik bir sorun gibi gözükken "uyumsuz sesler" in kullanımı, yeni bir estetik kavrayıştan kaynaklanır: Artık müzik güzel ve uyumlu olanı yansıtmakla değil, gerçeği yansıtmakla, yani gerçeğin çirkin tarafını yansıtmakla da görevlidir (Ong, 2012: 47; Say, 1997: 468).

Bu bağlamda müzik tercihleri, iletişim ve etkileşme, aidiyet duygusu hissetme, psiko-sosyal olarak farkındalık ve kabul görme gibi unsurlar bir bireyin kolektif olarak hareket etmesine dolayısıyla grup içerisindeki durumuna etkisi vardır. Bireyler kendilerini yapmış oldukları müzik tercihlerine göre belli bir gruba ait hissederler ve bu sayede olumlu iletişim ve etkileşim yaşarlar. Bağlı olduğu grubun tercih ettiği müzik türü ile karşı gruptan kendini soyutlama, üstün görme gibi duygular ile kendilerini karşılaştırma yoluna gittikleri ve kendilerini ait oldukları müzik grubunda mutlu olmak istedikleri görülmektedir.

“Gehlen'e göre modern · bilincin iki özelliği pek tipiktir: bir yanda giderek artan bir entellektüalizasyon, öte yandan ise giderek büyüyen bir primitivizasyon” (Zijderveld, 1985: 134-135). Modern yaşam bireylere içsel ve dışsal bir takım davranış kalıplarını yüklemektedir. Dünyaya bakışın birçok endüstrinin gelişmesi ile değiştiği dönemler insanların önce yabancılaştığı en kısa zamanda ise alıştığı bir süreç olagelmıştır. Bu sürecin oluşumu ve bu zaman zarfında insan hayatındaki hızlı değişimlere uyum sağlanmasını isteyen dış faktörler diğer bir deyişle dünya ekonomisini elinde bulunduran güç ve piyasa liderleri önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla entelektüel olma ve düşünmenin görünenden ibaret olduğu fikri aşılaraq

aslında ilkel bir yaşam tarzıyla modern bir insan olmanın verdiği sahte mutluluk yaşanmaktadır.

Modern çağın hastalığı olan üretmeden tüketme olgusu ilkel dönemdeki insanların geçim kaynaklarından olan avcılığın modern halini gözler önüne sermektedir. “Arnold Gehlen'in felsefi antropolojisinin temel görüşüne göre geleneksel toplumdan endüstri toplumuna geçerken insan bilincinde kalitatif (niteleyici) bazı değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bireyin psikolojik yapısının oluşumu üzerindeki etkisi söz konusu iken bu değişikliği; insanın avcılıktan, göçebelikten çiftçiliğe ve yerleşik yaşama geçişini ifade eden neolitik ihtilalle kıyaslamak uygun olur” (Zijderveld, 1985: 134). Nitel bir değişimin yaşandığı fikri altında yatan etkenler insan düşünce ve yaşantısı ile duygularının da değişimi ve farklı bilinç yapısının oluşumudur.

Yerleşik hayata geçene kadarki süreçte tabiatın sunduklarını toplayarak ve avlanarak hayatını idame ettiren insanoglunun günümüzde modern giyimleri ile hızlı tüketimin bir parçası olmasının arasındaki benzerlik dikkat çekicidir. Bu durumdan hareketle müziğin ilkçağlardan günümüze geldiği noktaya bakıldığında birçok gelişmeler yaşanmış, elektronik kayıt cihazlarından, donanımlı stüdyolara hatta cep telefonlarına yüklenen basit programlar sayesinde bile istenilen her yerde müzikal alt yapı ile kayıt yapmaya kadar birçok gelişme yaşanmış ve yaşanmaya devam edecektir. “Elektronik müzik, denemenin son ürünlerinin çıktığı bir alandır. Bu müzik soyut beşer duygulan ile uzaktan yakından bir ilgi içerisinde değildir. Fabrikalarda dokunmuş, elektronik endüstrisinin en son olarak ürettiği aygıtlarla desteklenmiş bulunan elektronik müzik, ileri derecede soyut formüllerle bezenmiş bir üründür” (Zijdervelt, 1985: 133).

“Kitapların görsel ve tipografik (forma uygun biçimde) çağından önce arkaik kültürün özgün tarzı olmuş olan sözlü, dokunmaya dayalı, müzikal iletişim tarzının, kitle iletişim araçları yoluyla tüm gezegen çapında yeniden doğuşu” ifadesi ile doğa ile iç içe özgürlükçü ruh içerisinde yaşayan 70li yılların gruplarından olan Hippilerden örnek vererek ilkel toplum yapısının modern çağdaki silueti olduğuna dikkat çekilmiştir (Baudrillard, 2013: 215). Bu bağlamda müziği bir iletişim tarzı olarak kullanan grupların söylemek istedikleri ve iletmek istedikleri mesajlar müzikal yoldan aktarması müziğin bir nevi sığınak olarak kullanıldığının göstergesidir. Söylenmez olanı söylenir hale getirebilen hayal perdesinde oynatılan gölge oyununda mizahi, hicvi

söylemler ile toplumsal mesajların verilmesi gibi müzik de sözün melodi ile birleşim ile bir araç olarak kullanılabilir.

Müzik sadece eğlence amaçlı değil belli kitlelerin kendi yaşam alanları içerisinde aynı bakış açısını, aynı dünya görüşünü ortaya koyan ortak bir dil olarak görev yapar hale gelmiştir. Özellikle çabuk üretilen ve tüketilen müzik türü olan pop müzik ve etrafında oluşan müzik türleri için olan bu durum için bir türkünün farklı alt yapı ile yorumlanması yıllardır icra edilen türkünün farklı müzik tarzı içinde yerini almasına neden olmuştur. Örneğin; bir rock gurubunun ya da pop müzik sanatçısının bir türküyü kendine has müzik alt yapısı ile yorumlayışı geleneğin yeniden üretilmesi olarak düşünülse de aslında yeniden tüketilmektedir. Bir türküyü, 80lerin en çok dinlenen parçalarını ya da sanat müziği içerisinde zamanın ün yapmış sanatçıların seslendirdiği şarkıları farklı bir şekilde ve üslupta yeniden ortaya koymak farklı giysi giydirilen ve gerektiğinde çıkarılacak maddi bir kültür olarak açıklanabilir. Elbette bu olağan bir durumdur ancak istek ve talep bu yönde midir? Müzik endüstrisini canlı tutmak için dayatılan bir müzik kültürü ve çeşitliliğinden söz edilebilir mi? Yoksa müzik bir şeyler söylemenin şekil almış başka bir tezahürü mü? Geçmişten günümüze hayatın her alanında farklı işlevlere sahip müziğin toplumu etkilediği ve toplumdan etkilendiği görülmektedir. Sesin müzik aleti ile olan tanışıklığından teknolojik müzik sistemleri ile kayıt altına alınmasına kadarki süreçte tüketen kitle toplumu meydana gelmiştir.

En çok rağbet gören müzik parçalarının dinlenmesine teşvik edilerek tüketim sağlanmaktadır. “Üretilen nesne artık emeğin sonucu değil, özgür bir eylem haline gelmiş emeğin kendisidir; sahip olma mutluluğunun yerine, olma mutluluğudur” (Attali, 2014: 177). Hazır müzik malzemelerinin farklı kompozisyonlar ile yeniden düzenlenmesi had safhaya gelmiş ve müzik piyasasını yönlendirmektedir. Bir gruba, kulübe, derneğe üye olmak gibi aynı tarz müzik severlerin dâhil olduğu internet ağları ile sahip olunan değil ait olma psikolojisinin vermiş olduğu güven ortaya çıkmıştır. Bu psikoloji sadece aidiyet duygusu ile meydana gelen geçici mutlulukları oluşturmuştur.

Sonuç

Sonuç olarak tüketen ve tükenen toplum yapısı içerisinde gençliğin endüstrileştiği ve teknolojinin engellenemez dönüşümü ile tekrarların üretimi devam etmektedir. Günümüz gençliği her an müzik ile iç içe olabilmesi zaman ve mekân dinlemeksizin müzik dinleme ve icrasının mümkün hale geldiği görülmektedir. Dinlemenin yerini üretime bıraktığı ve kalitenin hiçe sayıldığı bu sürecin müzik sanatı adına olumsuz bir takım sonuçları da beraberinde getirmektedir. Sosyal, kültürel, psikolojik, ekonomik, siyasal açıdan birçok işleve sahip olan müzik; gençlerin aileleri, çevresi ve de kendi iç hesaplaşması ile bağları üzerinde önemli etkilere sahiptir.

İlkel toplum yapısından günümüze mitolojik işlevini koruyan müzik bir kaos ortamında başvuru istemsizce gerçekleştirilen davranışların sonucunda psikolojik rahatlık sağlayan bir araç olmuştur. Günümüz de belli müzik gruplarına bağlılık ve ait olma isteği popüler müzik gruplarının ya da müzisyenlerin fanatığı olma şeklinde zuhur ederek grupların ya da müzisyenlerin etrafında oluşan tebaalara dönüşmüştür. Beğenilen müzik ve müzisyenler etrafında mitler yaratılmıştır. Desteklenen müzik icracılarının özel hayatından, sosyal hayatına kadar birçok şey takip edilerek, birçok konuda onlar gibi davranılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla müziğin etki alanı tüketimin her aşamasına nüfuz etmiş ve etmeye de devam edecektir.

Kalıplaşmış icraların dışına çıkılarak farklı alt yapı ile üretilen müziği dinlemekten çok kendi icrasının başkaları tarafından dinlenmesini tercih eden, çok sayıda kitlelere sesini duyurarak müzik endüstrisinin dışlilerinden biri olmayı kendine görev edinmiş genç kitlelerin gün geçtikçe arttığı görülmektedir. Bu süreci, müzik üretmek adına tüketilen müzik kültürünün bir sonucu olarak değerlendirebiliriz.

Elbette ki teknoloji çağının dışında kalmanın, dış dünya ile kendimizi soyutlayarak yaşamanın bir yararı olmayacağı gibi tüketim kültürünün dışında kalarak da bir ilerleme kaydedilemez. Hayatımızın her evresinde varlığından söz edebileceğimiz müzik olgusunu milli değerlerimizi meydana getiren gelenek, göreneklerimize uygun olarak yaşatmanın fayda sağlayacağı kanaatindeyiz. Bunun için müzik kültürümüzü yozlaştırmadan yeniliklere açık olarak maddi ve maddi olmayan kültür unsurlarını da göz önünde bulundurarak gençliğe sunulması gerekmektedir. Kültürleşirken yanlış

kültürlenme sürecini yaşamamak için gelenekçi değil gelenekselci bakış açısı ile tüketim kültürü içerisinde ülke menfaati yararına üretilen müzik anlayışına sahip olunmalıdır.

Kaynaklar

- ADORNO, T., W. (2016), *Kültür Endüstrisi, Kültür Yönetimi*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ARİSTOTELES (1987). *Poetika*. (Çev. İsmail Tunalı), İstanbul. Remzi Kitabevi.
- ASİLİSKENDER, B. (2004). Kimlik, Mekân ve Yer Deneyimi. *Kültür ve İletişim Dergisi*, 7(2), 73-94.
- AŞKIN, M. (2007). Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 10 Sayı: 2. 213-220.
- ATAK, H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 3(1):163-213.
- ATTALI, J. (2014). *Gürültüden Müziğe*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- AYTAÇ, Ö. (2002). Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1, Sayfa: 231-260.
- BAUDRILLARD (2013). *Tüketim Toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- CENGİZ, R. (2011). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Müzik (Tokat Örneği)
- ÇEREZCİOĞLU, A. B., Popüler Müzik ve Gençlik Kültürü. *TSA / Yıl: 18 S: 2, Ağustos 2014, 11-26*
- DEMİRTAŞ, H. A. (2003). Sosyal Kimlik Temel Kavram ve Kuramı, *Varsayımlar, İletişim: Araştırmaları* 1(1): 123-14.
- DÖNMEZ, B. M. KILINÇER, Z. (2011). Müziğin Yunan Mitolojisi ve Batı Kültürü İçindeki Algılanışı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. Cilt/Vol.1 Sayı/No.1 101-113.
- ERDAL, B. (2009). Müzik Tercihi ve Kişilik İlişkisi. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 35 (2), 188-196.
- FUBINI, E. (2014). *Müzikte Estetik* (Çev. Fırat Genç). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- GÖHER, F. M. (2007). Müziğin Toplumsal İşlevi Müzik, Siyaset, Din ve Ekonomi. <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01>
- GÜNAY, E. (2006). *Müzik Sosyolojisi-Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- GÜVENÇ, B. (1994). *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- HARGREAVES, D.J., MacDonald, R.A.R., and Miell, D.E. (2002). 'Whataremusicalidentities, and why are they important?', in R.A.R.
- MacDonald, D.J. Hargreaves and D.E. Miell (eds.), *Musical Identities*. Oxford: Oxford University Press.
- İLYASOĞLU, E. (1996). *Zaman İçinde Müzik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- KALAFAT, Y. (2012). *Halk Kültürü-Kültürel Kimlik, Milli Strateji*. Ankara: Berikan Yayınları.
- LORD, A.. (2000). *The Singer Of Tales* (2.Ed.). England: Harvard University Press.
- MİMAROĞLU, İ. (1995). *Müzik Tarihi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- ONG, J. W. (2012). *Sözlü ve Yazılı Kültür- Sözü'nün Teknolojileşmesi*. İstanbul: Metis Yayınları.

- ORÇAN, M. (2008). Osmanlı'dan Günümüze Modern Türk Tüketim Kültürü. Ankara: Harf Eğitim Yayıncılığı.
- ÖGEL, B. (2000). Türk Kültür Tarihine Giriş 9. Cilt. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- ÖZDEMİR, C. (2001). Kimlik ve Söylem. Orhangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 2.
- RIDLEY, A. (2007). Müzik Felsefesi. (Çev: Bilge Aydın). Ankara: Dost Kitabevi.
- SAY, A. (1997). Müzik Tarihi. İstanbul: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- SAYDAM, B. (<http://psikomitoloji.com/wordpress/wp-content/uploads/2016/11/psikoloji17112016.pdf> /E:T: 03.04.2018).
- SENNETT, R. (2008). Karakter Aşınması, İstanbul Ayrıntı Yayınları.
- ŞİMŞEK, Ş. (2015). Kemalettin Tuğcu'nun Romanlarında Değerler Eğitimi. International Journal of Humanities and Education, 1:1, 79-104.
- TDK Türkçe Sözlük (1988). Ankara. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TURNER, S. B. (2000). Statü. İstanbul: Doruk Yayınları.
- ZIJDERVELT, A. C. (1985). Soyut Toplum. İstanbul: Pınar Yayınları.
- <http://psikomitoloji.com/wordpress/wp-content/uploads/2016/11/psikoloji17112016.pdf> / E:T: 03.04.2018)